

YUCOM

Komitet pravnik
za ljudska prava

Adresa:
Kneza Miloša 4
11103 Beograd
PAK 106915
Srbija

Telefon:
011/3344235
Fax:
011/3344425

e-mail:
office@yucom.org.rs

web:
www.yucom.org.rs

adv. dr Katarina Golubović,
predsednica Komiteta pravnik za ljudska prava YUCOM

Treće javno slušanje povodom predloga za promenu Ustava RS u oblasti pravosuđa

Poštovana predsednice Odbora,

Zahvaljujem se na pozivu da učestvujemo na trećem javnom slušanju, povodom Predloga Vlade koji je dostavljen u decembru 2020. godine Narodnoj skupštini.

Uvaženi predsedniče Narodne skupštine, narodni poslanici, ministarko pravde, poštovani profesori, predstavnici pravosuđa i struke, predstavnici ambasada u Srbiji, dame i gospodo,

Ja sam Katarina Golubović, predsednica Komiteta pravnik za ljudska prava, po zanimanju advokat više od 10 godina, a po zvanju doktor pravnih nauka. I to bi možda bio prvi odgovor da se u nevladinom sektoru nalaze nesvršeni pravnici, što smo čuli na prethodnom javnom slušanju. Veliki broj istaknutih pravnik deluje kroz nevladin sektor ili je iz njega potekla. Nevladino ne znači nekvalitetno. O tome svedoče i ovde prisutni, npr. gospodin Nenad Vujić, direktor Pravosudne akademije, jedan je od osnivača Komiteta pravnik za ljudska prava. Mnogi utemeljivači ljudskopravaških organizacija bili su priznati i poznati profesori i advokati, a pomenuću, prof. dr Vojin Dimitrijević koji je bio svetski priznat stručnjak.

Naša misija je da unapredimo i zaštitimo ljudska prava, da budemo okrenuti građanima, i to je ono što nas legitimise da damo doprinos raspravi o Predlogu Vlade. Nezavisan sudija je ljudsko pravo, ono je sastavni deo prava na pravično suđenje, koje je našim Ustavom, u članu 32 garantovano.

U svom izlaganju osvrnuću se na nekoliko pitanja, i to na pitanja da li smo omeđeni Predlogom Vlade i da li smatramo da je Ustav potrebno menjati, pitanje samog predloga Vlade, kao i pitanje da li smatramo da je potrebno hitno menjati Ustav.

Dakle:

1. Da li smo omeđeni Predlogom Vlade?

Ovde je bilo reči, prof. Petrov je o tome govorio, da smo mi omeđeni Predlogom Vlade. Ja verujem da nismo, jer su ovlašćeni predlagači za promenu Ustava i kolektivno poslanici, i to jedna trećina, pa ne postoji prepreka da, u fazi razmatranja Predloga Vlade, se ne dođe i do toga da je potrebno još neku odredbu izmeniti ili uneti. Postupak promene Ustava je tek pokrenut i u svojoj prvoj fazi – **u fazi razmatranja Predloga o promeni Ustava.**

2. Da li smatramo da je Ustav potrebno menjati?

Organizacije civilnog društva i brojni stručnjaci su još od usvajanja Ustava Republike Srbije 2006. godine ukazivali na brojne nedostatke postojećeg teksta koji su mogli biti otklonjeni da je doneta odluka o organizaciji javne rasprave o novim ustavnim rešenjima. Nedostaci Ustava prepoznati su u gotovo svim delovima teksta, od načela, preko ustrojstva političkih institucija, do odredbi o ljudskim i manjinskim pravima.

Kao prioritete preispitivanja smo, još 2013. godine, izdvojili:

- a) preispitivanje sadržaja i funkcije sadašnje preambule Ustava u kontekstu političkih promena od usvajanja 2006;
- b) *preispitivanje definicije odnosa međunarodnog i unutrašnjeg prava;*
- c) *ustanovljenje primata prava Evropske unije po pristupanju Srbije EU.*

Kada su u pitanju ljudska prava, predloženo je da se u punoj meri sprovede usaglašavanje postojećih definicija sa novim trendovima razvoja ljudskih prava i stavovima Evropskog suda za ljudska prava. Još tada su prioriteti bili:

1. proširenje osnova po kojima se garantuje zaštita od diskriminacije;
2. pojašnjenje odredbi koje se odnose na rodnu ravnopravnost;
3. redefinisane prigovora savesti (garantovanje civilne službe);
4. ustanovljenje prava na dobru upravu kao ustavne kategorije;
5. uvođenje prava na adekvatno stanovanje kao ljudskog prava;
6. redefinisane prava na socijalnu zaštitu;
7. jasnije formulacije normi koje se odnose na ljudska prava;
8. preispitivanje neposredne primene zajemčenih prava;
9. **uključivanje standarda ljudskih prava u izvore prava na kojima se zasnivaju sudske odluke;**
10. predviđanje prava na besplatnu pravnu pomoć (bez ograničenja kruga pružalaca);
11. preispitivanje ustavne žalbe za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku pred Ustavnim sudom.

Ovde sam nabrojala sve iz 2013. godine, danas ih ima još, kao što je npr. pravo na vodu, a sami poslanici bi morali da budu svesni koliko im ovi nedostaci Ustava nekada otežavaju sprovođenje određenih političkih odluka.

U pet prioriternih oblasti svrstali smo i **otklanjanje ustavnih ograničenja nezavisnosti pravosuđa**.¹ **To znači da smo saglasni da je Ustav potrebno menjati u oblasti koja reguliše pravosuđe.**

3. Reč dve o samom Predlogu

Obrazloženje predloga Vlade se, u velikoj meri, oslanja na kritiku važećeg Ustava, koja je usledila od strane Venecijanske komisije nakon njegovog usvajanja.

O vidnoj kritici u pogledu sastava pravosudnih tela, koji moraju biti nadležni za izbor nosilaca pravosudnih funkcija, se većina izjašnjavala. Očigledno da postoji zajednički stav da sastav ovih tela bi trebalo da uvažava pluralitet interesa. U pogledu članova koji nisu iz redova sudstva i tužilaštva treba istaći sledeće: pravna struka ima veliki broj organizacionih oblika - od strukovnih i stručnih udruženja, do ustanova (fakulteti) i organizacija koje vrše javna ovlašćenja (komore advokata, javnih izvršitelja, javnih beležnika). Upravo ove organizacije mogu da biraju ili imenuju iz svojih redova nesudijske i netužilačke članove.

Međutim, ova Narodna skupština bi morala biti svesna najmanje još jednog nedostatka Ustava, koje koči uspostavljanje kamena temeljca nezavisnosti sudstva i tužilaštva. To je nedostatak odredbe koja omogućuje da se uspostavi **finansijska nezavisnost**. Trebalo bi se podsetiti da je Narodna skupština izglasala *Zakon o izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova*. Tim Zakonom je Skupština pokazala volju da se uspostavi finansijska nezavisnost pravosudnih tela, **tako što bi se prenele nadležnosti sa Ministarstva pravde na Visoki Savet sudstva u pogledu odlučivanja o pravosudnim finansijskim sredstvima ali i broju stručnog osoblja**. Međutim, *Odlukom Ustavnog suda, Iuz 34/2016 od 25. oktobra 2018. godine, objavljena u "Sl. glasniku RS", br. 88/2018 od 15. novembra 2018. godine*) ova odredba je proglašena neustavnom. Ustavni sud je, između ostalog, postavio pitanje tada da li Visoki savet sudstva ima ustavnu nadležnost da odlučuje o finansijama. Isto bi važilo i za Državno veće tužilaca. Neće biti efikasnih istraga dok nemamo finansijsku nezavisnost tužilaštva. Istrage se oslanjaju na veštačenja, naročito kada je u pitanju procesuiranje koruptivnih krivičnih dela, dela privrednog kriminala, ali i ugrožavanja bezbednosti u saobraćaju. Dok se odluke o finansijskim sredstvima i broju stručnog osoblja budu donosile u Ministarstvu pravde nemamo osnova da kažemo da smo oslobodili pravosuđe političkog uticaja. Dakle, ovo pitanje je takođe neophodno rešiti.

¹ Prioriteti za promenu Ustava su i (IV.) ustavno definisanje institucija za zaštitu ljudskih prava i drugih nezavisnih regulatornih i kontrolnih institucija i (v.) pravo na lokalnu samoupravu i pokrajinsku autonomiju.

4. Da li smatramo da je potrebno hitno menjati Ustav?

Na narodnim poslanicima je velika odgovornost, jer ovaj važeći sastav Narodne skupštine, ima nesmetanu mogućnost da donese bilo kakav akt o promeni Ustava. Civilno društvo, strukovna udruženja, pa ni profesori prava koje trenutno slušate, nemaju političku mogućnost da "trguju interesima različitih društvenih grupa", koje nesumnjivo postoje. Zato je pokrenuta priča o legitimnosti skupštine da menja Ustav. Zato se legitimnost rešenja traži na "nekoj drugoj strani", traži se inkluzivnost procesa, konsenzus sa strukom, a pre svega se ceo proces oslanja na Venecijansku komisiju.

Venecijanska komisija ne može da donese legitimnost, ali može da potvrdi usklađenost ponuđenih rešenja sa standardima Saveta Evrope.

Međutim, mora se imati u vidu, i ono što je rekao prof. Petrov, da je ustavni zakon sastavni deo Ustava, kada je "molio da se njime ne menjaju ustavna rešenja". Ova molba nije potekla bez osnova. I upravo u skladu sa tom molbom, smatramo da se eventualni predlog akta o promeni Ustava, uz predlog ustavnog zakona, zajedno sa predlozima pravosudnih zakona, **moraju zajednički poslati na proveru usklađenosti sa međunarodnim standardima. Ocena celokupnog predloga rešenja za nezavisnost** i odgovornost pravosuđa zahteva sinhronizovanu akciju, a ne hitnost.

Zahvaljujem!

U Beogradu, 24. maja 2021. godine

